

Scurt ghid cu privire la admiterea în parte a cererii principale

Short Guide to Partial Admission of Claims

Alexandru BULIGAI-VRÂNCEANU¹

Rezumat: *La o primă vedere, tema căreia îi este dedicat prezentul studiu nu pare a găzdui prea multe probleme de drept interesante, susceptibile de a pune practicienii la încercare. Cu toate acestea, la o privire mai amănunțită, pot fi identificate câteva dileme cu care se pot întâlni unii practicieni ai dreptului, în special judecătorii, care sunt chemați să decidă asupra cererilor cu care sunt investiți. Astfel, ei trebuie să facă acest lucru balansând atât respectarea principiilor dreptului procesual civil, îndeosebi principiul disponibilității, care i-ar împiedica să pronunțe o soluție de admitere în parte atunci când situația juridică nu permite acest lucru, cu dorința și nevoia de a pronunța o astfel de soluție, de admitere în parte, care ar contribui la reducerea numărului litigiilor cu care ar fi sesizate instanțele judecătorești în situația în care fiecare cerere ce nu poate fi admisă în totalitate ar fi respinsă.*

În acest sens, am considerat util să încercăm să includem și o sistematizare a regulilor de drept substanțial și de drept procesual cu privire la această instituție, cu speranța că va reuși să răspundă unora dintre întrebările de care se vor lovi practicienii dreptului.

Cuvinte-cheie: *admitere în parte; pretențiile solicitate de reclamant; pretențiile la care reclamantul este îndreptățit; pretențiile pe care le va admite instanța; cheltuieli de judecată.*

¹ auditor de justiție, anul II, (e-mail: revistathemis@inm-lex.ro).

Abstract: *At first glance, the topic to which this study is dedicated does not seem to accommodate too many interesting legal issues that could put practitioners to the test. However, on a closer look, some dilemmas can be identified that some legal practitioners may encounter, especially judges, who are called upon to decide on actions they are invested with. Thus, they must do so by balancing both the principles of civil procedural law, in particular the principle of availability, which would prevent them from issuing a solution of partial admission of claims when the legal situation does not allow for it, with the desire and need to issue such a solution, of partial admission of claims, that would contribute to the reduction of the number of disputes the courts get notified with in the situation where every action that cannot be admitted in full would be rejected.*

Therefore, we considered it useful to try to include a systematization of the rules of substantive law and procedural law regarding this institution, with the hope that it will be able to answer some of the questions that law practitioners will encounter.

Keywords: *partial admission of claims; claims requested by the claimant; claims the claimant is entitled to; claims the court will grant; legal costs.*

Introducere

Prezentul studiu dorește să abordeze problematica admiterii în parte, sub mai multe fațete în care aceasta poate fi găsită, în special din perspectiva judecătorului investit cu soluționarea cauzei în primă instanță. În acest sens, studiul este merit a fi un ghid pentru a identifica mai facil, în primul rând, situațiile în care se impune soluția de admitere în parte în opoziție cu soluția de admitere în totalitate și, în al doilea rând, odată identificată o situație, cum trebuie procedat în redactarea dispozitivului, deoarece, după cum vom vedea, există anumite particularități.

În abordarea subiectului ce face obiectul prezentei lucrări, propunem cititorului o structură în două părți, fiecare merită să răspundă unei întrebări importante în legătură cu instituția admiterii în parte. Astfel, o primă parte, cea substanțială (I), dorește să răspundă întrebării: „când ar trebui pronunțată soluția de admitere în parte?”. Cu privire la a doua parte, cea procedurală (II), dorește să abordeze chestiunile de formă cu privire la această instituție și corelarea ei cu alte aspecte specifice de procedură.

PARTEA SUBSTANȚIALĂ

Preliminar, o primă observație care se impune este faptul că prezenta secțiune va antama admiterea în parte din perspectiva dreptului substanțial, cu referiri la drepturile supuse judecării. Astfel, o primă ipoteză de lucru pe care vom construi explicațiile următoare, va fi următoarea: reclamantul X formulează o cerere în contradictoriu cu pârâtul Y, având ca obiect obligarea pârâtului la prestația A².

Astfel, în scopul identificării mai facile în practică a situațiilor în care se impune soluția de admitere în parte, vom încerca să delimităm situațiile posibile în mai multe categorii, din punctul de vedere al raportului dintre pretențiile solicitate și pretențiile admise.

O distincție importantă trebuie să fie făcută între următoarele trei categorii: pretențiile solicitate de reclamant, pretențiile la care reclamantul este îndreptățit și pretențiile pe care le va admite instanța.

Între pretențiile solicitate de reclamant și pretențiile la care acesta este îndreptățit poate exista, în primul rând, o suprapunere totală, situație în care și pretențiile admise se vor suprapune total peste cele două, soluția pronunțată de instanță fiind una de admitere în totalitate a cererii.

În al doilea rând, între pretențiile solicitate de reclamant și pretențiile la care acesta este îndreptățit poate exista o suprapunere parțială, care poate fi la rândul său de mai multe feluri. Putem fi în prezența unei relații de intersecție între cele două, situație în care soluția instanței va fi una de admitere în parte, pretențiile admise suprapunându-se, de această dată, pe elementul de intersecție dintre pretențiile solicitate și cele la care este îndreptățit.

Putem fi, de asemenea, în prezența unei relații de incluziune între cele două, în sensul includerii pretențiilor la care este îndreptățit în cele solicitate, situație în care

² Am ales situația formulării unei cereri cu un singur capăt de cerere pentru a facilita urmărirea raționamentului, dar și pentru că în ipoteza formulării mai multor capete de cerere, analiza admiterii în parte se va subsuma oricum asupra soluției oferite fiecărui capăt de cerere în parte, urmând ca soluția asupra cererii în ansamblu să derive din soluțiile pronunțate pe fiecare capăt de cerere. Astfel, analiza pe care o vom realiza în cazul cererii cu un singur capăt de cerere poate fi extinsă asupra tuturor situațiilor ivite în practică, indiferent de numărul capetelor de cerere prezente.

soluția instanței va fi și de această dată una de admitere în parte, dar pretențiile admise se vor suprapune doar cu pretențiile la care este îndreptățit.

Putem fi și în prezența unei relații de incluziune între cele două în sensul includerii pretențiilor solicitate în cele la care reclamantul este îndreptățit, cu mențiunea că soluția instanței va fi una de admitere în totalitate a cererii, dar pretențiile admise se vor suprapune de această dată doar cu pretențiile solicitate, nu și cu cele la care este îndreptățit reclamantul, opunându-se principiul disponibilității unei alte soluții.

În final, între pretențiile solicitate de reclamant și pretențiile la care acesta este îndreptățit poate fi o relație în care cele două nu se intersectează deloc, ipoteză în care nu vom regăsi și noțiunea de pretenții admise, soluția instanței fiind una de respingere a cererii.

Așadar, în cazul soluției de admitere a cererii, între pretențiile admise, cele solicitate și cele la care reclamantul este îndreptățit, va exista întotdeauna un punct comun, respectiv între ele va fi cel puțin o relație de suprapunere parțială, putând fi, în unele cazuri, o relație de suprapunere totală.

Pentru a califica raportul dintre cele două categorii de pretenții, este important să analizăm întinderea acestora, acesta fiind criteriul principal după care ne putem orienta. Această întindere poate fi, la rândul său, abordată din mai multe unghiuri, care, în realitate, vor reprezenta exact categoriile de situații care pot fi identificate în practică în cazul soluției de admitere în parte.

O primă categorie este cea în care diferența dintre întinderea pretențiilor admise și pretențiilor solicitate este una temporală. Această situație este regăsită atunci când reclamantul dorește valorificarea unui drept subiectiv corelativ unei obligații cu executare succesivă, pretinzând că acesta este îndreptățit, de exemplu, la plata chiriei aferente perioadei ianuarie–decembrie 2020, iar instanța concluzionează prin hotărâre că acesta poate obține obligarea pârâtului la plata chiriei aferente doar perioadei ianuarie–iunie 2020.

După cum putem observa, diferența dintre dreptul pe care reclamantul l-a pretins la momentul formulării cererii și dreptul în configurația stabilită de instanță ca urmare a admiterii în parte a cererii diferă sub aspectul întinderii în timp, derivând din faptul că obligațiile lor corelative își produc întinderea în timp diferit. Mai exact, prestațiile ce fac obiectul celor două obligații diferă exclusiv sub aspectul temporal, fiind într-o situație de includere. Prin urmare, dacă între două obligații există o

relație de includere în ceea ce privește întinderea prestațiilor ce fac obiectul lor, atunci și între drepturile lor corelative va exista o relație de includere care să conducă la pronunțarea unei soluții de admitere în parte.

Se pune întrebarea dacă în această categorie poate fi identificată o situație în care reclamantul urmărește valorificarea unui drept corelativ unei obligații cu executare *uno ictu*. Una dintre situațiile care poate suscita discuții sub acest aspect este cererea prin care reclamantul solicită pronunțarea unei hotărâri care să țină loc de contract de vânzare, în ipoteza specifică în care solicită pronunțarea unei hotărâri care să țină loc de contract prin care să se recunoască calitatea lui de proprietar la un moment anterior pronunțării hotărârii, mai exact momentul la care părțile trebuiau să încheie de bunăvoie contractul de vânzare la notar.

În această situație, data la care se va produce transferul dreptului de proprietate este data rămânerii definitive a hotărârii care să țină loc de contract de vânzare³, instanța putând recunoaște calitatea de proprietar a reclamantului doar începând cu această dată. Prin urmare, se pune problema soluției pe care ar trebui să o pronunțe instanța în această situație, dacă se impune o soluție de admitere în parte sau una de respingere a cererii, având în vedere că cele două situații juridice, calitatea de proprietar de la o dată anterioară pronunțării hotărârii și calitatea de proprietar de la data pronunțării hotărârii, sunt diferite sub aspectul întinderii efectelor față de terți în perioada rezultată din diferențele dintre cele două date.

În această ipoteză, instanța ar trebui să pronunțe o soluție de admitere în parte a cererii, având în vedere că efectele care s-ar produce față de terți prin recunoașterea calității de proprietar a reclamantului anterior datei pronunțării hotărârii sunt efecte suplimentare celor care se vor produce ca urmare a recunoașterii calității de proprietar de la data pronunțării, iar asupra acestor din urmă efecte, atât reclamantul, cât și pârâtul, au pus concluzii în fața instanței, astfel încât este justificată statuarea asupra chestiunii cu autoritate de lucru judecat.

O a doua situație este cea în care diferența dintre întinderea pretențiilor admise și pretențiilor solicitate este una materială, mai exact situațiile în care obiectul dreptului este unul corporal, astfel încât poate fi admisă o diferență din punctul de vedere al întinderii în planul realității materiale a acestuia. Exemplul tipic este cel

³ Pentru detalii asupra momentului la care se produce transferul dreptului de proprietate în această situație, a se vedea A. Buligai-Vrânceanu, „Câteva aspecte despre opozabilitatea hotărârilor judecătorești”, în *Revista Themis nr. 2, 2020*, pag. 74, notele 11-14.

al dreptului de proprietate, atunci când reclamantul solicită prin intermediul cererii revendicarea unui teren în suprafață de 100 m.p., iar instanța constată că reclamantul are titlu de proprietate doar asupra unei suprafețe de 50 m.p. din cadrul suprafeței solicitate, urmând să pronunțe o soluție de admitere în parte, recunoscând calitatea de proprietar a reclamantului asupra terenului în suprafață de 50 m.p.

O a treia situație este cea în care diferența dintre prestații este una pecuniară. Această situație presupune ca premisă introducerea fie a unei cereri prin care se urmărește executarea silită în natură a unei obligații de a da o sumă de bani, fie se urmărește executarea silită prin echivalent a unei obligații. Astfel, reclamantul solicită ca pârâtul să fie obligat la plata unei sume de bani, iar instanța constată că acesta este îndreptățit la o sumă mai mică decât cea solicitată. Un exemplu pentru a ilustra această categorie este o cerere prin care reclamantul urmărește obligarea pârâtului la plata sumei de 1.000 lei, iar instanța reține că dreptul de creanță al reclamantului îl îndreptățește pe acesta doar să solicite de la pârât plata sumei de 500 lei, și astfel soluția pe care o va pronunța instanța va fi una de admitere în parte și obligare a pârâtului la plata către reclamant a sumei de 500 lei.

Un aspect important de observat este faptul că, în fiecare dintre categoriile amintite anterior, prerogativele pe care le conferă dreptul în configurația recunoscută de instanță atunci când admite în parte cererea nu sunt diferite de prerogativele pe care le conferă dreptul în configurația solicitată de reclamant prin cerere, ci este diferită întinderea acestor prerogative, fie că această întindere este una temporală, materială sau pecuniară. În schimb, atunci când nu există identitate între prerogativele drepturilor în cele două configurații, soluția nu va putea fi decât una de respingere a cererii, și nu de admitere în parte.

Un exemplu pentru cazul în care reclamantul urmărește protejarea unui drept de creanță este cel al introducerii unei cereri prin care reclamantul dorește obligarea pârâtului la executarea unei obligații de a face având ca obiect prestația de a realiza o construcție constând în amenajarea a două camere. În această situație, dacă instanța va reține că reclamantul are un drept de creanță cu prerogativa corespondentă prestației de a realiza o construcție constând în amenajarea unei singure camere, se poate observa că prestația este aceeași, iar ceea ce diferă este doar întinderea acestei prestații, fiind vorba de o diferență materială a obiectului prestației. Dacă, în schimb, instanța va reține că reclamantul are un drept de creanță corelativ obligației pârâtului de a suporta costurile lucrării realizate

de un antreprenor, în această situație putem observa că nu suntem în prezența aceleiași prerogative.

În cazul în care reclamantul urmărește protejarea unui drept real prin intermediul cererii, faptul că instanța reține că reclamantul este îndreptățit la recunoașterea unui alt drept real asupra aceluiași „obiect” material ca cel al dreptului solicitat de reclamant va conduce la o soluție de respingere a cererii, tocmai ca urmare a faptului că cele două drepturi nu conferă aceleași prerogative, aspect care conduce și la un regim juridic distinct al acestora, cu reglementare specifică în Codul civil. Rațiunea acestei soluții este faptul că pârâtul ar putea formula apărări specifice fiecărui drept real distinct, chiar dacă acestea conțin doar o parte din prerogativele conferite de dreptul de proprietate solicitat a fi recunoscut prin cerere de reclamant.

PARTEA PROCEDURALĂ

În prezenta secțiune, vom aborda, în primul rând, aspecte specifice de redactare a minutilor în diferite situații care se pot ivi în practică, făcând unele distincții care sunt necesare înțelegerii instituției din perspectiva dreptului procesual civil, **(A)**, urmând ca apoi să facem unele mențiuni cu privire la consecințele soluției de admitere în parte asupra cheltuielilor de judecată **(B)**.

Aspecte specifice de redactare a minutilor

Cu privire la ipoteza prezentată în secțiunea anterioară, cea a formulării unui singur capăt de cerere, aceasta nu pune probleme în practică sub aspectul redactării minutei. În această situație, în care suntem confrunțați doar cu o cerere, fără a mai fi necesară subdiviziunea capetelor de cerere, instanța va pronunța fie o soluție de admitere, fie o soluție de admitere în parte, fie o soluție de respingere a cererii, urmând ca ulterior soluțiilor de admitere și de admitere în parte să scrie și consecința acestor soluții, consecință care nu se mai regăsește, în schimb, în cazul soluției de respingere a cererii⁴.

⁴ Exemple de minute (excluzând mențiunile ulterioare, privitoare la calea de atac și pronunțare):

„Admite cererea. Obligă pârâtul Y la prestația A către reclamantul X./

În ceea ce privește situația formulării de către reclamant a mai multor capete de cerere, vom lucra cu următorul exemplu, pentru ca explicația să fie mai ușor de urmărit: reclamantul X formulează o cerere în justiție în contradictoriu cu pârâtul Y, solicitând obligarea pârâtului la prestația A (denumit în continuare „capătul de cerere A”) și obligarea pârâtului la prestația B (denumit în continuare „capătul de cerere B”).

În primul rând, o primă distincție care se impune este între admiterea unui capăt de cerere și admiterea unei cereri în ansamblu. Așa cum soluțiile asupra cererii pot fi de admitere (în totalitate)⁵, de admitere în parte și de respingere, așa și soluțiile asupra capătului de cerere pot fi de admitere, de admitere în parte și de respingere.

O primă deosebire între cele două situații este faptul că soluția asupra cererii se va regăsi întotdeauna în dispozitiv, în timp ce soluția asupra capătului de cerere se va regăsi în dispozitiv doar în anumite situații. Mai exact, în situațiile în care instanța admite respectivul capăt de cerere, soluția asupra capătului de cerere nu se va regăsi în dispozitiv, ci se va regăsi doar consecința admiterii respectivului capăt de cerere (în exemplul nostru, obligarea pârâtului la prestația A către reclamant)⁶.

Aceeași este situația în care instanța admite în parte unul sau ambele capete de cerere formulate de reclamant (spre exemplu, obiectul capătului de cerere viza

Admite în parte cererea. Obligă pârâtul Y la prestația B către reclamantul X. (în această situație, prestația B este mai „puțin” decât prestația solicitată, prestația A)./

Respinge cererea”.

⁵ În această situație, în dispozitiv va figura sintagma „admite cererea (principală)”, fără a fi menționată și sintagma „în totalitate” sau o altă formulă similară. Cu privire la menționarea calității de cerere principală în cadrul dispoziției de admitere, aceasta rămâne o facultate pentru judecător în cazul în care suntem în prezența unei singure cereri în justiție, care are evident caracter principal, indiferent de numărul capetelor de cerere. Cu toate acestea, în situația în care cauza cuprinde și cereri incidentale, fie că este vorba de o cerere de intervenție sau o cerere reconvențională, este indicat ca judecătorul să precizeze calitatea de cerere principală pentru a delimita mai clar soluțiile oferite pe fiecare categorie de cerere în parte.

⁶ Exemplu de minută în această situație, folosind cererea din exemplul anunțat anterior:
„Admite cererea. Obligă pârâtul Y la prestația A către reclamantul X.
Obligă pârâtul Y la prestația B către reclamantul X”.

obligarea la plata chiriei aferente perioadei ianuarie–decembrie, iar instanța admite capătul de cerere doar pentru perioada ianuarie–iunie), și anume în dispozitiv nu se va regăsi soluția asupra capătului de cerere, ci se va regăsi consecința admiterii în parte și obligarea la prestația în configurația dată de instanță ca urmare a considerării pretențiilor întemeiate doar în parte⁷.

În schimb, în cazul în care instanța respinge capătul de cerere, se mai impune o distincție de făcut, raportat la motivul respingerii capătului de cerere, între respingere ca urmare a analizării fondului capătului de cerere și respingere ca urmare a admiterii unei excepții procesuale. În prima situație, nu se mai trece nici soluția pe respectivul capăt de cerere⁸ și nici consecința acestei respingeri (pentru că nu există, aspectul vizând consecința respingerii asupra cheltuielilor de judecată fiind analizat ulterior în dispozitiv)⁹. În schimb, în a doua situație, în dispozitiv se va regăsi atât soluția pe respectiva excepție, cât și consecința acestei soluții, care reprezintă exact soluția de respingere a capătului de cerere (spre exemplu, pentru lipsa calității procesuale pasive)¹⁰.

În al doilea rând, se impune a se face o distincție în funcție de raportul dintre cele două capete de cerere, mai exact dacă ne găsim în prezența a două capete principale de cerere sau a unui capăt principal și a unui capăt accesoriu. În prima situație, în care ambele capete sunt principale, calificate astfel folosind criteriul oferit de legiuitor în cuprinsul art. 30 alin. (4) C.proc.civ. interpretat *per a contrario*,

⁷ Exemplu de minută: „Admite în parte cererea. Obligă pârâtul Y la plata către reclamantul X a sumei de ... lei, cu titlu de chirie aferentă perioadei ianuarie–iunie 20xx). Obligă pârâtul Y la prestația B către reclamantul X”.

⁸ În practică, unii judecători folosesc formule precum „respinge obligarea pârâtului la ...” sau „respinge în rest cererea”, aceasta din urmă în cazul admiterii în parte, însă aceste formule rămân facultative pentru judecătorul cauzei, având în vedere că soluția pe fiecare capăt de cerere poate fi dedusă din consecințele soluțiilor pe fiecare din celelalte capete de cerere (sau lipsa mențiunii sale în cazul respingerii) și din soluția dată pe cererea în ansamblul său, care se va regăsi în dispozitiv.

⁹ Exemplu de minută: „Respinge cererea”.

¹⁰ Exemplu de minută: „Admite excepția lipsei calității procesuale pasive a pârâtului Y în ceea ce privește capătul de cerere B. Admite în parte cererea. Respinge capătul de cerere B formulat de reclamantul X în contradictoriu cu pârâtul Y, pentru lipsa calității procesuale pasive. Obligă pârâtul Y la prestația A către reclamantul X”.

respectiv soluția pe fiecare capăt de cerere nu depinde de soluția pe celălalt capăt, atunci vom avea toate combinațiile de soluții posibile.

Mai exact, vom putea avea admiterea în totalitate a cererii, soluție care va fi incidentă în cazul în care vor fi admise ambele capete de cerere în totalitate. De asemenea, vom putea fi în prezența unei soluții de admitere în parte a cererii, fie în situația în care unul dintre capetele de cerere este admis și celălalt capăt de cerere este respins, fie în situația în care unul dintre capetele de cerere este admis și al doilea capăt este admis în parte, fie în situația în care ambele capete de cerere sunt admise în parte. Suplimentar, vom putea fi și în prezența unei soluții de respingere a cererii, care rezultă din soluții de respingere pe fiecare capăt de cerere.

În a doua situație, în care suntem în prezența unui capăt de cerere principal și unui capăt de cerere accesoriu, de această dată nu mai putem întâlni unele dintre situațiile enumerate anterior. Acest lucru se datorează faptului că, în privința capătului accesoriu de cerere, având în vedere că soluția asupra sa depinde de soluția pe capătului principal, nu vom putea fi în prezența unei situații în care capătul principal de cerere să fie respins ca neîntemeiat, iar capătul accesoriu să fie admis.¹¹ În schimb, deoarece admiterea capătului principal de cerere este doar premisa analizării capătului accesoriu de cerere, putem fi în prezența admiterii capătului principal de cerere și respingerea capătului accesoriu (ex. admiterea cererii privind plata unei sume de bani și respingerea cererii de plată a penalităților de întârziere).

Prin urmare, și în această a doua situație putem regăsi soluțiile de admitere, de admitere în parte și de respingere a cererii, iar în cadrul soluției de admitere în parte a cererii putem regăsi toate combinațiile între soluțiile pronunțate pe fiecare capăt de cerere, la fel ca în situația a două capete principale de cerere, cu excepția respingerii capătului principal de cerere ca neîntemeiat și admiterea capătului accesoriu de cerere.

¹¹ Vom putea fi totuși în prezența unor situații în care capătul principal este respins pentru alte motive (nu ca neîntemeiat), iar capătul accesoriu este admis, un exemplu fiind situația în care pârâtul face dovada că a achitat debitul principal în cursul procesului, însă nu a achitat și penalitățile de întârziere, situație în care capătul principal de cerere va fi respins ca rămas fără obiect, iar capătul accesoriu privind obligarea la penalități va fi admis.

Aspecte specifice cu privire la cheltuielile de judecată

Cu privire la cheltuielile de judecată, o primă mențiune pe care dorim să o facem este faptul că, deși acestea reprezintă o cerere în cadrul unui proces, după cum rezultă din art. 453 alin. (1) C.proc.civ., această cerere nu reprezintă un veritabil capăt de cerere care urmează a fi calificat potrivit art. 30 C.proc.civ., ci are un regim atipic, fără a fi luat în considerare atunci când instanța decide dacă urmează să admită cererea în totalitate sau doar în parte pe motivul respingerii cererii de acordare a cheltuielilor de judecată.

Cu alte cuvinte, în cazul în care instanța găsește întemeiate pretențiile reclamantului¹² pe fond, reclamant care a solicitat și acordarea cheltuielilor de judecată însă nu a făcut dovada existenței și întinderii lor, potrivit art. 452 C.proc.civ., instanța urmează a admite în totalitate cererea de chemare în judecată, dar urmează a respinge cererea de acordare a cheltuielilor de judecată¹³. Această soluție se justifică deoarece, pentru a determina soluția asupra cererii de obligare la suportarea cheltuielilor de judecată, instanța trebuie să aibă în vedere soluția asupra cererii principale, ceea ce conduce la concluzia că instanța trebuie să ofere o soluție cererii principale anterior pronunțării pe cererea vizând cheltuielile de judecată, și nu ar putea face acest lucru dacă ar considera cererea privind obligarea la suportarea cheltuielilor de judecată drept un capăt accesoriu al cererii principale.

Faptul că instanța va avea în vedere soluția asupra cererii principale atunci când se pronunță pe cererea vizând cheltuielile de judecată rezultă din art. 453 alin. (2) C.proc.civ., care stabilește faptul că judecătorul va stabili măsura în care se impune obligarea la suportarea cheltuielilor de judecată în cazul aditerii în parte a cererii.

Prin urmare, asupra cererii de obligare la suportarea cheltuielilor de judecată putem avea mai multe soluții. Într-o primă situație, putem avea soluția de admitere în totalitate asupra cererii vizând cheltuielile de judecată, fie în cazul în care

¹² Pentru a ușura urmărirea raționamentului, ne vom referi la situația clasică în care avem doar o cerere principală în cauză, fără o cerere incidentală, raționament care va putea fi aplicat și acelor situații.

¹³ Exemplu de minută: „Admite cererea. Obligă pârâțul Y la prestația A către reclamantul X. Respinge cererea reclamantului A de obligare a pârâțului Y la suportarea cheltuielilor de judecată, ca neîntemeiată”.

cererea principală este admisă în totalitate, fie în cazul în care cererea principală este admisă în parte, dacă reclamantul a probat existența și întinderea cheltuielilor de judecată solicitate.

De asemenea, putem avea și soluția de admitere în parte a cererii vizând cheltuielile de judecată, fie atunci când sunt solicitate mai multe categorii de cheltuieli ce se încadrează în art. 451 alin. (1) C.proc.civ. însă acesta nu a probat existența și întinderea cu privire la toate categoriile, fie atunci când s-a solicitat suportarea cheltuielilor doar cu privire la onorariul de avocat și instanța face aplicarea mecanismului prevăzut de art. 451 alin. (2) C.proc.civ., ambele situații putând interveni și atunci când cererea principală este admisă în totalitate, și atunci când cererea principală este admisă în parte.

Suplimentar, putem avea și soluția de respingere a cererii vizând cheltuielile de judecată, care poate fi alăturată tuturor celor trei soluții asupra cererii principale, și cea de admitere, și cea de admitere în parte, și cea de respingere, în cazul primelor două rezultând din faptul că reclamantul nu a probat existența și întinderea cheltuielilor de judecată, iar în cazul celei de-a treia fiind o consecință directă a respingerii cererii principale.

Astfel, în situația în care este respinsă cererea de obligare la suportarea cheltuielilor de judecată, în dispozitiv se va regăsi mențiunea cu privire la această soluție, în caz contrar fiind în prezența unei omisiuni a instanței de a se pronunța pe o cerere privitoare la proces, situație care ar putea fi remediată prin apelarea la mecanismul reglementat de art. 444 C.proc.civ.¹⁴, respectiv completarea hotărârii. În schimb, în cazul în care este admisă cererea de obligare la suportarea cheltuielilor de judecată, este facultativ ca instanța să treacă în dispozitiv soluția asupra cererii de obligare la cheltuieli de judecată și nu doar consecința acesteia, și anume obligarea celui care a pierdut procesul la plata unei sume de bani, reprezentând cheltuieli de judecată. Cu toate acestea, considerăm oportun ca judecătorul cauzei să treacă soluțiile asupra cererii de acordare a cheltuielilor de judecată și în ipotezele de admitere în totalitate sau în parte a acestei cereri, pentru ca partea să își clarifice mai ușor situațiile în care suma acordată cu titlu de

¹⁴ În această situație, considerăm că ipoteza intră în cadrul sintagmei „cereri conexe”, nefiind vorba nici de un capăt principal, nici de unul accesoriu, și nici de o cerere incidentală, considerând că formula nu se referă doar la cereri conexe potrivit art. 139 C.proc.civ., ci și la cereri în legătură cu un proces în curs, cum este cazul cererii de obligare la suportarea cheltuielilor de judecată.

cheltuieli de judecată este inferioară sumei solicitate, mai exact dacă acest aspect rezultă din faptul că instanța a avut în vedere toate componentele cheltuielilor de judecată solicitate sau a avut în vedere doar o parte din aceste componente, în acest din urmă caz fiind din nou în prezența unei omisiuni a pronunțării pe respectivul aspect.

Atunci când soluția pe cererea principală este una de admitere în parte, după cum am amintit anterior, soluțiile asupra cererii privind obligarea la suportarea cheltuielilor de judecată pot fi, aplicând mecanismul de la art. 453 alin. (2) C.proc.civ., atât una de admitere în totalitate cât și una de admitere în parte, în funcție de cum va stabili judecătorul. Bineînțeles, și în această situație putem fi în prezența unei soluții de respingere a cererii vizând cheltuielile de judecată, atunci când nu s-a făcut dovada existenței și întinderii cheltuielilor de judecată.

Cu privire la mecanismul de la art. 453 alin. (2) C.proc.civ., urmează să propunem câteva repere pentru judecători în aplicarea textului. Sub un prim aspect, ar trebui să facem o distincție între modul în care funcționează mecanismul când cheltuielile de judecată vizează onorariul de avocat, respectiv onorariul expertului, și când acestea vizează taxa de timbru, acestea fiind principalele componente ale cheltuielilor de judecată și cele cu care ne vom întâlni cel mai des în practică.

În ceea ce privește onorariul avocațial, apreciem că, în lipsa unei prevederi exprese în contractul de asistență juridică care să explicitizeze ce parte din onorariu este aferentă fiecărui capăt de cerere, acesta rămâne afectat întregii cauze, fără a putea fi împărțit de judecătorul cauzei folosind vreo formulă matematică, fie că aceasta ar fi împărțirea onorariului la numărul capetelor de cerere sau reducerea onorariului proporțional cu pretențiile admise, păstrând același raport între onorariul solicitat și onorariul pentru care instanța va dispune suportarea de către pârât precum raportul dintre pretențiile solicitate prin cerere și pretențiile admise de instanță. Faptul că avocatul a redactat cererea într-un mod în care doar o parte din pretenții este întemeiată nu înseamnă că acesta ar fi efectuat mai puține activități specifice profesiei de avocat dacă ar fi redactat cererea solicitând doar pretențiile care au fost admise de instanță.

Prin urmare, rațiunea obligării la suportarea cheltuielilor de judecată reprezentând onorariu de avocat de către pârât subzistă și în cazul în care cererea este admisă în parte, având în vedere că și în această situație suntem în prezența unei culpe procesuale a pârâtului, culpă procesuală care a generat cheltuieli pentru reclamant, reprezentând onorariu de avocat, onorariu care în lipsa defalcării

expres de către părți, rămâne afectat în întregime pentru fiecare capăt de cerere formulat. Cu toate acestea, concluzia că nu putem aplica mecanismul de la 453 alin. (2) C.proc.civ. în sensul reducerii cheltuielilor de judecată solicitate în cazul onorariului de avocat nu conduce la concluzia că acestea nu pot fi reduse niciodată, urmând a fi în continuare aplicabil mecanismul prevăzut de art. 451 alin. (2) C.proc.civ., admiterea în parte fiind exact o circumstanță a cauzei de care se ține seama atunci când se analizează incidența acestui mecanism.

Concluzia trebuie puțin nuanțată în ceea ce privește costurile cu onorariul expertului, situație când putem fi atât în prezența unei indivizibilități a onorariului, cât și a unei posibilități de defalcare a acestuia. În legătură cu acest aspect, relevant este modul în care sunt formulate obiectivele expertizei, mai exact dacă se poate concluziona că anumite obiective vizează exclusiv unele capete de cerere, astfel încât în situația în care instanța va respinge respectivele capete de cerere, partea corespunzătoare acestor obiective din onorariul expertului să nu fie inclusă în cheltuielile de judecată la care va fi obligat pârâtul. Bineînțeles, și în această situație, expertul este cel care trebuie să facă această defalcare a onorariului pe obiective, la solicitarea părții care nu a avansat onorariul expertului, care s-ar pregăti pentru posibilitatea în care ar pierde procesul pe anumite capete de cerere.

Un exemplu pentru această situație ar fi o cerere prin care reclamantul urmărește atât obligarea pârâtului la plata unei sume cu titlu de debit principal, cât și a unei sume cu titlu de dobânzi, iar pentru cuantificarea exactă a ambelor capete de cerere este nevoie de o expertiză contabilă, expertiză care va conține cel puțin câte un obiectiv pentru fiecare capăt de cerere. Astfel, dacă instanța va concluziona că reclamantul este îndreptățit doar la obligarea pârâtului la plata sumei reprezentând debit principal, iar expertul a defalcat onorariul pe fiecare obiectiv, instanța va putea dispune obligarea pârâtului la plata cheltuielilor de judecată către reclamant reprezentând onorariu expert doar în cuantumul corespunzător obiectivului privind debitul principal.

În schimb, în ceea ce privește taxa de timbru, situația diferă în modul de abordare. Pentru facilitarea explicației, vom folosi următorul exemplu: reclamantul X solicită obligarea pârâtului Y la plata sumei de 10.000 lei, iar instanța admite în parte cererea, obligând pârâtul Y la plata către reclamantul X a sumei de 5.000 lei. Taxa de timbru pe care a trebuit să o achite reclamantul la introducerea acestei cereri a fost de 605 lei, potrivit art. 3 alin. (1) lit. c) din O.U.G. nr. 80/2013. Spre deosebire

de onorariul de avocat, în cazul taxei de timbru, se poate atribui de către judecător cât din taxa de timbru plătită este aferentă pretențiilor admise, fiind în prezența unui simplu calcul matematic.

Totuși, după cum vom vedea, pot fi aplicate două metode de calcul, care conduc la rezultate diferite, urmând a determina care dintre aceste metode servește mai bine scopului instituției suportării cheltuielilor de judecată. O primă metodă este reducerea cheltuielilor de judecată solicitate proporțional cu raportul dintre pretențiile solicitate și cele admise. În exemplul propus, acest lucru ar însemna reducerea taxei de timbru cu jumătate, având în vedere că pretențiile au fost admise în parte, într-un quantum reprezentând jumătate din quantumul inițial, și obligarea pârâtului la plata către reclamant a sumei de 302,5 lei, cu titlu de cheltuieli de judecată, reprezentând taxă de timbru.

O a doua metodă este calcularea unei noi taxe de timbru, aferente valorii pretențiilor admise de instanță, și obligarea pârâtului la plata acestei sume cu titlu de cheltuieli de judecată. În exemplul oferit, calculând taxa de timbru aferentă sumei la care va fi obligat pârâtul, respectiv 5.000 lei, quantumul acestei taxe de timbru este de 355 lei, potrivit art. 3 alin. (1) lit. b) din O.U.G. nr. 80/2013.

Propunem această a doua metodă ca fiind formula corectă de calcul când vine vorba de obligarea pârâtului la plata suportării cheltuielilor de judecată reprezentând taxă de timbru, în cazul admiterii în parte a cererii principale. În primul rând, rațiunea obligării la suportarea cheltuielilor de judecată este pierderea procesului, privită ca realizarea sau nerealizarea pretenției deduse judecării în cursul procesului¹⁵, aceasta fiind singura condiție „de fond”, pe lângă cerința formulării unei cereri de obligare a celeilalte părți, a unei soluții prin care instanța să oblige o parte la suportarea cheltuielilor de judecată ale celeilalte părți. De altfel, obligarea la suportarea cheltuielilor de judecată este o formă atipică¹⁶ a unei cereri prin care se urmărește atragerea răspunderii civile delictuale a celeilalte părți, însă în această materie se derogă de la dreptul comun al răspunderii civile delictuale, fiind ajustate condițiile generale ale răspunderii civile delictuale la situația specifică

¹⁵ Pentru detalii asupra acestui aspect, a se vedea opinia formulată de formatorul Institutului Național al Magistraturii în cadrul Minutei Întâlnirii președinților secțiilor civile ale ICCJ și curților de apel, Brașov, 10-11 iunie 2021, pag. 20.

¹⁶ Caracterul atipic al acestei cereri este dat tocmai de faptul că aceasta nu reprezintă un veritabil capăt de cerere, ci este o cerere conexă formulată în cadrul procesului respectiv.

a suportării cheltuielilor de judecată. Mai exact, fapta ilicită este concretizată în cerința prevăzută de art. 453 alin. (1) C.proc.civ., luând forma pierderii procesului. Prejudiciul în această materie constă tocmai în cuantumul cheltuielilor de judecată pe care le-a suportat partea care a câștigat procesul. De asemenea, legătura de cauzalitate între fapta ilicită și prejudiciu subzistă printre condițiile necesare pentru pronunțarea unei soluții de obligare la suportarea cheltuielilor de judecată ale celeilalte părți. În schimb, printre condiții nu se mai regăsește cerința culpei părții care a pierdut procesului.¹⁷

Așadar, deși prejudiciul reclamantului în această situație este întreaga suma achitată cu titlu de taxă de timbru, respectiv 605 lei, pârâtul a pierdut procesul doar raportat la pretențiile admise de către instanță, nu raportat la pretențiile solicitate de reclamant, și legătura de cauzalitate există doar între pierderea procesului de către pârât și prejudiciul reprezentând taxă de timbru aferentă pretențiilor admise, pentru că pentru aceste pretenții reclamantul a fost nevoit să facă respectivele cheltuieli ca urmare directă a neexecutării de către pârât anterior introducerii cererii de chemare în judecată. Pe cale de consecință, obligarea pârâtului se va face doar cu privire la această parte din taxa de timbru achitată, pentru această parte fiind îndeplinite condițiile obligării la suportarea cheltuielilor de judecată de partea care a pierdut procesul, în exemplul nostru pârâtul urmând a fi obligat la plata sumei de 355 lei, reprezentând cheltuieli de judecată.

Concluzie

În final, dorim să trecem în revistă toate concluziile intermediare la care am ajuns în redactarea prezentului studiu, aspecte care sperăm că pot fi valorificate de cititori, fie în activitatea lor practică, fie în activitatea lor academică, lansând posibilitatea unor idei noi, care să contribuie la înțelegerea mai în profunzime a instituției admiterii în parte, aspect util pentru toți cei care activează în domeniul juridic.

În primul rând, am observat faptul că între pretențiile solicitate de reclamant și pretențiile la care acesta este îndreptățit poate exista o suprapunere totală, situație în care soluția instanței va fi una de admitere în totalitate a cererii. De asemenea, am văzut faptul că poate exista o suprapunere parțială, care poate fi la rândul său o relație de intersecție sau o relație de incluziune, situație în care soluția instanței

¹⁷ A se vedea nota 14.

va fi una de admitere în parte a cererii. Suplimentar, am observat și că poate să nu existe nicio suprapunere între cele două, situație în care instanța va respinge cererea reclamantului.

În al doilea rând, am reținut faptul că, în ipoteze în care se va pronunța o soluție de admitere în parte, diferența dintre întinderea pretențiilor admise și pretențiilor solicitate poate să fie una temporală, una materială sau una pecuniară. Adicional, am concluzionat că esențial este faptul că prerogativele pe care le conferă dreptul în configurația recunoscută de instanță atunci când admite în parte cererea nu sunt diferite de prerogativele pe care le conferă dreptul în configurația solicitată de reclamant prin cerere, ci este diferită întinderea acestor prerogative.

În al treilea rând, am identificat o distincție care se impune a fi făcută, între admiterea unui capăt de cerere și admiterea unei cereri în ansamblu. De asemenea, am observat că este important a verifica dacă suntem în prezența a două capete principale de cerere sau a unui capăt principal și a unui capăt accesoriu.

Cu privire la cheltuielile de judecată, am concluzionat că această solicitare nu reprezintă un veritabil capăt de cerere, nefiind luat în considerare atunci când instanța decide dacă urmează să admită cererea principală în totalitate sau doar în parte pe motivul respingerii cererii de acordare a cheltuielilor de judecată.

În legătură cu același aspect, am reținut că în analiza mecanismului de la art. 453 alin. (2) C.proc.civ., ar trebui să facem o distincție între modul în care funcționează când cheltuielile de judecată vizează onorariul de avocat, respectiv onorariul expertului, și când acestea vizează taxa de timbru.

Astfel, sperăm că prezentul studiu a reușit să pună în discuție unele chestiuni de interes pentru practicieni în ceea ce privește admiterea în parte. Considerăm acest subiect unul de o importanță deosebită, având în vedere că miza întregii discuții pornește de la faptul că, în cazul în care vom considera că nu suntem în prezența unei relații dintre pretențiile admise și pretențiile solicitate care să ne permită să pronunțăm o soluție de admitere în parte, instanța va fi obligată să pronunțe o soluție de respingere a cererii, ceea ce poate avea consecințe importante asupra situației reclamantului, în primul rând asupra obligației sale de a suporta cheltuielile de judecată, dar și asupra faptului că acesta va fi nevoit să introducă o nouă cerere pentru valorificarea dreptului în configurația recunoscută de instanță, antrenând costuri financiare și temporale noi.